

JEUGDKRANT

Natuurhistorisch en Volkenkundig Museum Oudenbosch

mei 2013

Aapje

Op de foto hiernaast zie je een javaanse aap. Dit is één van de dieren in het museum. Het aapje komt uit Java (hoe kan het ook anders) en is (opgezet) meegebracht door één van de Broeders van Saint Louis. Het is nu al meer dan honderd jaar oud.

Probeer in het museum eens de schedel van een aap te vinden. Zie je de verschillen met andere schedels? Ofte.... zijn er misschien bijna geen verschillen?

Hallo jongens en meisjes!

Hier is de nieuwe jeugdkrant. Voor de doemiddag van april heb je er geen gekregen, dus daarom vermelden we in dit nummer kort wat er gedaan is. En de doemiddagen van mei en juni laten we samenvallen, vanwege Pinksteren in mei (net op de doemiddag), maar ook omdat we iets bijzonders doen op 2 juni: we gaan met z'n allen naar een echte imker. Buiten! Kijken hoe bijen leven, werken en wonen.

Dan weet je voortaan uit eigen ervaring waar de honing vandaan komt die bij je thuis op tafel staat. (Haha, zie je dat: 'die bij je thuis op tafel staat'.)

Wel op tijd komen die dag, want we gaan stipt op tijd weg. En wil je vragen of je vader of moeder wil autorijden?

Groeten van de mensen van het museum.

BELANGRIJK

- Opgeven voor de doemiddagen kan telefonisch via (0165) 315 743 of via info@nvmoudenbosch.nl.
- Deelname gaat in volgorde van binnenkomst van de aanmeldingen.
- Meedoen aan een doemiddag kost € 3,50.
- De doemiddagen vinden plaats in de Geheerzaal van het museum aan de Markt 30a en duren van twee tot vier uur.

**KNOOP IN JE ZAKDOEK,
ELKE DERDE ZONDAG VAN DE MAAND.**

mei: vervalt

02 juni: naar de imker

juli en augustus: vakantie

**15 sept.:   Ghanese maskers
                      beschilderen**

GEBRUIKEN IN ....

De museumbibliotheek bestaat voor een groot deel uit boeken die de broeders gebruikten bij het onderwijs. Uit één van deze boeken wat wetenswaardigheden onder het kopje 'Gebruiken in mei'.

Dauwtrappen

Omstreeks Hemelvaartsdag ging men dauwtrappen. Mensen stonden heel vroeg op (voor dag en dauw) om de dauw op gras en bladeren met behulp van doeken op te nemen en deze doeken boven potten uit te wringen. Aan de dauw werden magische krachten toegeschreven. Tegenwoordig is het dauwtrappen een fijne wandeling van zo'n tien kilometer, waarbij je de zon kunt zien opkomen.

IJsheiligen

Volgens de volksweerkunde zijn dit de laatste dagen in het jaar waarop nachtvorst kan optreden. Nachtvorst in mei kan veel schade aanrichten aan het gewas, reden om pas na deze dagen de beginnen met tuinieren. Op 11 mei is dat Mamertus, 12 mei Pancratius, 13 mei Servatius van Maastricht en 14 mei Bonifatius van Tarsus. Op 15 mei ook een dame die soms tot de IJsheiligen wordt gerekend, Sophia van Rome. Zij is de beschermheilige tegen nachtvorst (om die reden ook wel koude Sophie genoemd). In Zuid-Duitsland worden juist op die dag tuinplanten geplant en bloembakken op en aan de balkons gevuld. Over het algemeen is het inderdaad midden mei iets kouder.

Luilak

De zaterdag voor Pinksteren heet de Luilaksdag. Wie op Luilaksdag het langst slaapt, heet 'luilak' en moet trakteren op Luilaksbollen, broodjes in de vorm van een halve bol. Ze worden warm gegeten en na het doorsnijden besmeerd met boter, die op het warme brood smelt.

De kinderen die het vroegst op waren gingen de straat op om langslapers wakker te maken en ze te bespotten met rijmpjes en liedjes.

Een van de liedjes die traditioneel bij Luilak wordt gezongen, is:

"Luilak, beddezak.

Staat om negen uren op.

Negen uren, hallef tien,

heb je die luilak al gezien?".

Gebruikelijk is om al heel vroeg met ratels aan of blikjes achter je fiets door de straten de fietsen.

2 juni: Naar de imker en zijn bijenvolk

Tijdens deze doemiddag maken we kennis met een

imker. Hij vertelt hoe de bijen leven en wat er zoal komt kijken om ze te houden. De imker laat jullie zijn uitrusting zien. Deze uitrusting bestaat onder anderen uit een imkerkap en handschoenen. Verder zie je een bijenkast, een bijenkorf, slinger en nog vele andere voorwerpen mee die nodig zijn om bijen te kunnen houden. Jullie mogen bijenwas voelen, honing proeven en *propolis* ruiken.

Op vreemde geurtjes zoals eau de cologne, parfum aftershave en

deodorant reageren de bijen niet goed. Dus zorg dat je deze geuren niet bij je hebt.

Nieuwsgierig? Kom dan naar de doemiddag en meld je gauw aan, want je weet maar nooit. Vol is vol.

Vóór half twee verzamelen we in het museum (plus betalen, ook ouders), vertrek vanaf museum uiterlijk 13.35 uur want om 14.00 uur zijn we in Etten Leur.

Maximaal 30 deelnemers, kinderen gaan voor, al hopen we wel op wat ouders die willen rijden.

Opgeven kan tot 1 juni
16.00 uur via (0165)
315 743

GETALLEN IN DE DIERENWERELD

Een duizendpoot heeft allesbehalve duizend poten. De meeste moeten het met dertig poten doen. Het maximum is 354. Veel profijt heeft het dier er niet van. Poten zijn net als personeel: hoe meer je er van hebt, des te trager worden ze. Uit angst dat ze elkaar tegenwerken, durft een duizendpoot van elke acht poten per keer slechts één poot op de grond te zetten. Hoeveel poten heeft het diertje dan in de lucht wanneer hij er 352 heeft?

15 sept.: Ghanese maskers beschilderen

Dit wordt een heel leuke middag, want je krijgt een masker in handen dat echt uit Ghana komt. Je weet vast wel dat dit een land in Afrika is. Het hout waarvan het masker is gemaakt, is daar gegroeid, gekapt en een Ghanees heeft het masker zitten snijden. Daarna is het verzonden naar Nederland waar jij het nu kunt versieren.

Dat kun je doen op de afrikaanse manier, maar ook naar je eigen idee. Misschien is dat beter, want het is bijna onmogelijk iets algemeen te zeggen over het enorme scala aan maskers dat door heel Afrika gemaakt wordt.

Alleen al in West-Afrika, waar deze maskers vandaan komen, is de verscheidenheid in vorm, kleur en materiaal bijna oneindig.

Maskers worden traditioneel ingezet bij het contact met het bovennatuurlijke, met de goden en geesten die invloed hebben op alle aspecten van het menselijk leven. Ze verschijnen bij geboorte, bij de overgang naar volwassenheid, bij ziekte en bij dood. Maskers spreken recht, onderwijzen in de gebruiken van de voorouders, intimideren de vijand en zorgen voor de vruchtbaarheid van de velden.

Met veel maskers wordt gedanst, maar anders zijn ze

zo krachtig dat ze op een geheime plaats bewaard moeten worden en niet mogen worden aangeraakt. Bij weer andere maskers ontbreekt de rituele functie helemaal: deze maskers vermaken het publiek op markten en festivals. En jouw masker?

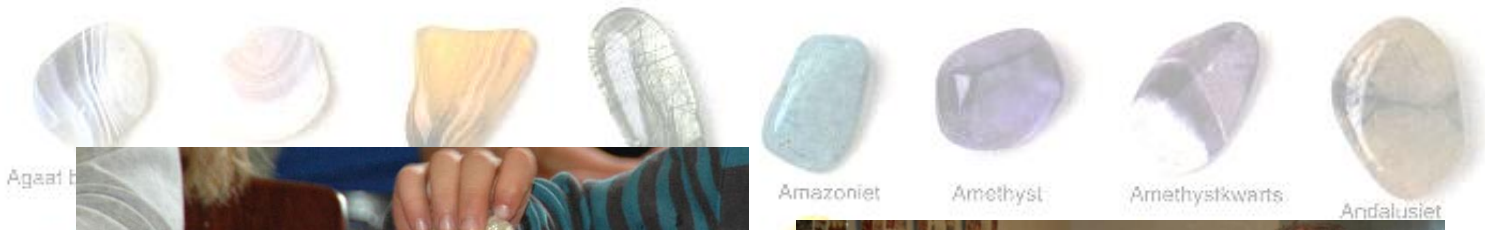
Opgeven kan tot 14
sept. 16.00 uur via
(0165) 315 743

Vorbij: Stenen slijpen (was 21 april)

Met polijstpoeder, water en een glasplaat is in twee uur gewerkt aan het glanzend maken van een geschikte steen. De poeder is met water gemengd tot een papje. Dat ging op de glasplaat en de steen werd in een ronddraaiende beweging over de plaat gewreven totdat de steen volkomen vlak was. Met een fijnere slijpkorrel kwam er daarna ook glans op de steen.

Mensen hebben edelstenen altijd al mooi gevonden om hun fraaie kleuren en vormen. Naast het neerzetten van een mooie siersteen worden edelstenen ook gebruikt om sieraden en objecten te vervaardigen. Door stenen te bewerken komt de natuurlijke schoonheid het beste tot zijn recht. Een halfedelsteen is een verwerkt mineraal dat niet tot de vier groepen edelstenen behoort (Diamant, Robijn, Saffier, Smaragd). Net als edelstenen hebben ze een specifieke hardheid en lichtbreking.

Halfedelstenen worden vaak in facetvorm geslepen om de schittering ten goede te laten komen en zijn in deze vorm erg waardevol en worden veelal gebruikt in juwelen. Ze ontstaan uit gloeiend gesmolten gesteenten en gassen in het diepste van de aarde of uit lava die aan het aardoppervlak komt. Een derde mogelijkheid is door kristallisatie uit waterige oplossingen.

Agaaf b

Amazoniet

Amethyst

Amethystkwarts

Andalusiet

Calciet groen

Calciet mangaano

Calciet oranje

Carneool

Chrysopraas

Citrien

Coeloc

Hematiet

Hematietkwarts

Howlie

Labradoriet

Mosagaat

Pynot

Sardonyx

Topaas edel

Turritella agaaf

Schalenblende

Serpentijn

Topaas wit

Tourmalijn groen

Tourm. w

Tijgeroog goud

Tijgeroog rood

Tijgerijzer

Unakiet

Valkenoog

Zoisiet

Zonnesteen

doliet

Maansteen

Magnesiet

Magnetiet

nyx

Opaalagaat

Opaliet

Peridoot

Prehniet

Granaat

Heliotroop

Koper nugget

Kunziet

Malachiet